

ANA BULGULAR

CDP Türkiye 2023 Raporu

Türkiye sonuçlarına baktığımızda, 2023 yılında, CDP'nin üç temel programı olan iklim değişikliği, su güvenliği ve ormansızlaşma kapsamında çevresel verilerini açıklayan şirketlerin oranında %36'lık bir artış görüldü ve toplam sayı 116'ya ulaştı. Türkiye'den 35 yeni şirket çevresel verilerini ilk kez 2023 yılında CDP aracılığı ile raporladı.

CDP'ye raporlama yapan tüm şirketler dünyanın en güvenilir derecelendirme metodolojilerinden biri olan CDP metodolojisine göre derecelendirildi. Çevre alanında dünyanın en prestijli listelerinden biri olarak kabul gören **CDP Global A listesine Türkiye'den girmeyi başaran 23 şirketimiz** sayesinde bu sene rekor bir artış kaydedildi. Bu şirketlerden 5 tanesi hem İklim değişikliği hem de Su güvenliği kategorilerinde Global A listesine girerek tüm dünyadan 61 lider şirket arasında yer almayı başardı: Aydem Yenilenebilir Enerji, Brisa, Mavi, Migros ve Yapı Kredi. İklim Değişikliği Programı kapsamında A notunu alan 358 Global A Şirketi'nin 18 tanesi, Su Güvenliği Programı kapsamında ise 101 Global A şirketinin 10 tanesi Türkiye'den. Ayrıca, 32 şirket İklim Değişikliği ve Su Güvenliği kategorilerinde 'A-' derecelendirme notunu alarak **CDP Türkiye liderleri** listesine girmeyi başardı. 11 ise **CDP Tedarikçi İlişkileri Derecelendirmesi (SER)** kategorisinde A notunu alarak SER liderleri arasında yer aldı.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

1- Türkiye'de ilk kez, CDP tarafından resmi olarak davet edilen şirketlerin sayısından daha fazla sayıda şirket gönüllü olarak raporlama yaptı.

İklim değişikliği programı kapsamında raporlama yapan şirketlerin sayısı geçen seneye oranla %41'lik bir artış gösterdi ve 114'e ulaştı. Bu 114 şirketin 45'i CDP'nin resmi örneklem listesi olan BIST-100 içinde yer alan halka açık şirketler. Raporlama yapan diğer 69 şirket ise resmi örneklem dışındaki şirketlerden oluşmaktadır. Her geçen sene artan gönüllü raporlama talebi, Türkiye'deki şirketlerin çevresel verilerini açıklama konusunda farkındalığının artması ve artık halka açık olmayan şirketler üzerinde de raporlama baskısının oluşmasıyla ilişkilendirilebilir.

2- Yanıt veren birçok şirket 1.5°C hedefi ile uyumlu bir geçiş planı olduğunu raporladı.

2023 yılında, Türkiye'den yanıt veren şirketlerin %63'ü, bir önceki yıla kıyasla Paris Anlaşması'nın 1.5°C hedefi ile uyumlu bir iklim geçiş planı olduğunu bildirdi. Geçen yıl bu oran %48'di.

3- Türkiye'de şirket stratejisini şekillendirmede iklim senaryo analizini kullanmak giderek yaygınlaşan bir uygulama haline gelmektedir.

Yanıt veren şirketlerin önemli bir kısmı (%76) iklimle ilgili senaryo analizi kullanmakta olup, bu analizlere hem fiziksel iklim senaryolarını (%62) hem de geçiş senaryolarını (%62) dahil etmektedir. Bu yaklaşım, iklim değişikliğinin somut risklerinin yanı sıra düşük karbon ekonomisine geçişle ilişkili risklerin de şirketler tarafından dikkate alındığını göstermektedir.

4- Şirketler tarafından belirlenen risklerin sayısı, önceki yıla kıyasla %41 artarak 811'e ulaştı. Bu risklerin, toplam maliyetinin 11 milyar dolar olması bekleniyor.

2023'te, yanıt veren şirketlerin neredeyse hepsi (%93) finansal durumlarını veya stratejik planlarını önemli ölçüde etkileyebilme potansiyeli olan iklimle ilgili riskleri belirledi.

5- 3.2X: Şirketler tarafından belirlenen toplam risk sayısı belirlenen fırsatların üç katı.

İklimle ilgili belirlenen toplam risklerin sayısı (811) şirketler tarafından belirlenen fırsatların (251) üç katından fazla. Bu durum, Türkiye'de iklimle ilgili risk ve fırsat algısının arasında önemli bir fark olduğunu gösteriyor.

6- Türkiye'deki şirketler, yılda 22 milyon metrik ton CO2e tasarrufu sağlaması beklenen yatırımlarla emisyonlarını azaltmak için aktif olarak girişimlerde bulunuyor.

Yanıt veren şirketlerin %89'u, raporlama döneminde en az bir emisyon azaltım girişimi olduğunu belirtmiştir. Uygulama aşamasındaki girişimler de dahil toplam 1433 girişim raporlanmıştır. Bu yatırımların 22 milyon metrik ton CO2e tasarrufu sağlaması beklenmektedir.

7- 2X: 1.5°C hedefi ile uyumlu bilim temelli mutlak emisyon azaltım hedefi belirleyen şirket sayısı 2023'te iki katına çıktı.

2023 yılında, Türkiye'de 53 şirket bilim temelli hedef belirlediğini raporladı. Bu sayı geçen sene 29'du. Ek olarak, 43 şirket 1.5°C hedefiyle uyumlu bir bilim temelli mutlak emisyon azaltım hedefi olduğunu raporladı. Bu sayı, geçen yılki 22 sayısını neredeyse ikiye katlayarak, Bilim Temelli Hedefler Girişimi'nin de (SBTi) vurguladığı Paris Anlaşması hedefleriyle uyumlu hedeflerin belirlenmesinde önemli bir artış olduğunu göstermektedir.

8- Şirketlerinin emisyon raporlama verilerinde olumlu yönde bir iyileşme trendi görülmektedir.

Geçen yıla göre emisyonlarında mutlak bir artış raporlayan şirketlerin oranı %25'e düşmüş ve önceki yıl raporlanan %51'lik orana kıyasla önemli ölçüde ilerleme kaydedilmiştir. Dahası, şirketlerin %53'ü emisyonlarında azaltım olduğunu raporlamış ve bir önceki yıl azaltım bildiren şirketlerin sayısını neredeyse ikiye katlamıştır.

9- Türkiye'deki şirketler düşük karbonlu yatırım fırsatlarından faydalanırken, iklim risklerini etkili bir şekilde yönetebilmek adına Dahili Karbon Fiyatlandırması'nı git gide daha fazla uygulamaktadır.

2023 yılında, yanıt veren şirketlerin yarısından fazlası dahili bir karbon fiyatlandırma sistemi uyguladığını raporladı. Şu anda bu sistemi kullanan veya önümüzdeki iki yıl içinde uygulamayı planlayan toplam şirket sayısı 93'tür ve bu, önceki yıla kıyasla %45'lik bir artış ifade etmektedir.

10- Türkiye'deki şirketler, Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak için politika yapıcılarla iş birliği yapmanın önemini farkında.

Şirketlerin yarısından fazlası (%57), Paris Anlaşması'nın hedefleriyle uyumlu halka açık bir taahhüdü veya açıklaması olduğunu bildirdi. Ayrıca, şirketlerin %49'u politika yapıcılarla olan etkileşimlerinin Paris Anlaşması'nın hedefleriyle uyumlu olduğunu raporladı.

SU GÜVENLİĞİ

1- Türkiye'den yanıt veren şirketler, yeterli kaliteli suya erişimin sadece doğrudan operasyonları (%86) için değil, tedarik zincirleri (%67) için de elzem olduğunu raporladı.

Bir önceki yıla kıyasla, şirketlerin %34'ü su tüketimini başarılı bir şekilde azalttığını raporlarken, %33'ü su çekiminde artış bildirmiştir. Bu durum etkili su yönetiminde şirketlerin farklı seviyelerde olduğunu gösteriyor.

2- Türkiye'de daha fazla şirket su stresi altındaki veya suyun yok olma riski olan bölgelerdeki su kaynaklarına bağımlı hale geldi.

2023 yılında, şirketlerin önemli bir kısmı (%76) kullandığı suyun yarısından fazlasını su stresi altındaki kaynaklardan çekmiştir. Bu oran bir önceki yıl %71'di. Bu duruma kıyasla, şirketlerin beş yıllık tahminlerine baktığımızda, %53'ü mevcut su çekim seviyelerinde artış öngörmezken, %26'sı su stresi altındaki alanlardan su çekimlerini azaltmayı hedeflemektedir.

3- Su kullanımının şirketlerin sınırlarını aşan bir konu olması nedeniyle, bazı şirketler dolaylı olarak su kirliliğine ve su kaynaklarının azalmasına sebep olabiliyor.

Türkiye'den raporlama yapan çoğu şirket (%81) su çekimlerini üçüncü tarafların kaynaklardan sağlarken, genellikle suyu yine üçüncü tarafların alanlarına deşarj ediyor (%81). Önemli bir grup (%62) suyunu önceden arıtma yapmadan üçüncü tarafların alanlarına deşarj ederken, şirketlerin %12'si herhangi bir arıtma işleminden geçirilmeyen suyunu doğrudan doğal çevreye bırakıyor. Bu tablo, Türkiye'de şirketlerin atık su deşarj yönetimini sorumlu bir şekilde yapmayı önceliklendirmesi, gerekli teknoloji ve alt yapı çalışmalarına yatırım yaparak, faaliyetlerinin çevreye veya toplum sağlığına zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirmesinin aciliyetini vurguluyor. Bu konuda iyi bir gelişme ise deşarjdan önce arıtma yapılan suyun oranında önceki yıla kıyasla artış olduğunu bildiren şirketlerin oranı (%48).

4- Türkiye'de, şirketlerin önemli bir kısmı (%90), operasyonlarıyla ilişkilendirilen su ekosistemleri ve insan sağlığına risk oluşturabilecek potansiyel su kirleticilerini belirleyip kategorize etmektedir.

Türkiye'de, şirketler tarafından en sık belirtilen kirleticiler arasında %33 ile petrol yer almaktadır. Ayrıca, şirketlerin %12'si, ürünlerinin düzenleyici kuruluşlar tarafından suya zararlı olarak sınıflandırılan maddeler içerdiğini kabul etmiştir. Bu durum ürün bileşimiyle ilgili sorunların ele alınması ve tehlikeli maddelerle ilişkili potansiyel risklerin azaltılmasının önemini vurgulamaktadır.

5- Türkiye'de şirketlerin %48'i, tesislerinin yarıdan fazlasının ciddi su risklerine maruz kaldığını raporladı. Şirketlerin %36'sı, nehir havzalarındaki su risklerine maruz kalan tesislerinin, şirketin toplam gelirinin yarısından fazlasını potansiyel olarak etkileyebileceğini belirtti.

6- 3X: Fırsatların toplam potansiyel getirisi, risklerin potansiyel maliyetinin 3 katından daha fazla. Türkiye'de tanımlanan su risklerinin doğrudan operasyonlar üzerindeki potansiyel finansal etkisi 2 milyar dolar değerinde. Buna karşılık, fırsatların potansiyel finansal getirisi ise 6.3 milyar dolar olarak raporlandı. Yani su ile ilgili fırsatların potansiyel finansal getirisi, su risklerinin sebep olabileceği maliyetlerden 3 kat daha fazla. Ayrıca, bu belirlenen riskleri ele almak için gereken tahmini yatırımların maliyeti 1.7 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu yatırımlar, su verimliliği, suyun yeniden kullanımı, geri dönüşüm ve su koruma uygulamalarının benimsenmesini ve yeni teknolojilere yatırım yapılmasını içermektedir.

7- Türkiye'de, sadece 13 şirket dahili su fiyatı uygulaması yapmaktadır. Yanıt veren şirketlerin %22'si su için dahili bir fiyat belirlemiştir. Bu oran karbon emisyonları için dahili bir fiyat belirleyen %51'lik orana göre önemli ölçüde azdır. Bununla birlikte, şirketlerin %64'ü halihazırda su değerlendirme uygulamaları yapmakta. Bu durum suyun gerçek değerini belirleme yolunda umut verici adım olarak görülebilir.

BIYOÇEŞİTLİLİK

1- Önemli oranda şirket biyoçeşitliliğin önemini kabul etmiş ve bu konuyu kurumsal stratejilerine ve faaliyetlerine entegre etmek için somut adımlar atmıştır.

2023 yılında, Türkiye'den raporlama yapan şirketlerin %65'i, biyoçeşitlilik konusunu yönetim kurulu düzeyinde ele almış ve/veya şirket içinde biyoçeşitlilikle ilgili konuları ele alması için üst düzey bir yönetici atamıştır. Ayrıca, şirketlerin %54'ü, biyoçeşitliliği korumayı amaçlayan girişimleri açıkça desteklemiş ve/veya bu kapsamında halka açık bir taahhütte bulunmuştur.

2- Çok az sayıda şirket halihazırda biyoçeşitlilik etki değerlendirmesi yapmakta ve bu değerlendirmelerin çoğu yalnızca doğrudan operasyonlara odaklanmaktadır.

Yanıt veren şirketlerin sadece %29'u biyoçeşitlilik üzerine etki değerlendirmesi yaparken, değer zincirini bu değerlendirmeye dahil eden şirketlerin sayısı çok azdır.

3- Yanıt veren şirketlerin yarıdan fazlası, biyoçeşitlilikle ilgili taahhütlerini ilerletmek için önlemler almakta ve operasyonlarında biyoçeşitlilik korumasını teşvik etmek için özel bir çaba sarf etmektedir.

Şirketlerin %34'ünün arazi ve su koruma girişimlerine öncelik vermesi, bu kaynakların ekosistemleri sürdürme sürecindeki önemli rolünün farkında olduğunu göstermektedir. Ayrıca, şirketlerin %47'si performanslarını izlemek için biyoçeşitlilik göstergelerini kullanarak, bu alandaki etkinin ölçülmesi ve izlenmesinin önemini giderek daha çok kabul gördüğünü kanıtlamaktadır.

PLASTİKLER

CDP kapsamında verilen yanıtlara baktığımızda, genel anlamda, Türkiye'de, plastik kirliliği sorununu etkili bir şekilde ele almak ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek için plastik ambalajlarda döngüsellik girişimlerine ağırlık verilmesi ve tek kullanımlık plastiklere olan bağımlılığı azaltmak için somut adımlar atılması önceliklendirilmelidir.

1- Türkiye'den yanıt veren şirketlerin çoğu değer zincirlerinde plastik kullanımını ve/veya üretimini haritalandırmıştır.

Şirketlerin yarısından fazlası plastikleri doğrudan operasyonlarında haritalandırmaya odaklanmıştır. Sadece %17'si bu haritalandırmayı ürün kullanım aşamasını da içerecek şekilde genişletmiştir. Bu durum, şirketlerin operasyonlarında plastiklerin tüm yaşam döngüsünün anlaşılmasında ciddi bir boşluk olduğunu göstermektedir. Üretim ve tüketim aşamalarındaki plastik kullanımının daha şeffaf ve kapsamlı bir değerlendirmeye ihtiyaç duyduğu açıktır.

2- Yanıt veren şirketlerin yarısı, plastik kullanımı ve/veya üretimi ile ilişkilendirilen olası çevresel ve insan sağlığı etkilerini değerlendirdi.

Bu durum, plastik kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz etkilerin anlaşılması ve azaltılmasının önemini giderek arttığını göstermektedir. Şirketlerin %28'i, şirketlerini önemli ölçüde etkileyebilecek plastikle ilgili risklere değer zinciri boyunca maruz kaldıklarını bildirirken, bu risklerin çoğunun regülasyonlarla ilgili olduğu belirtilmiştir (%14).

3- Yanıt veren şirketlerin önemli bir kısmı (%66), plastikle ilgili hedef belirlemiştir ve bu hedeflerin çoğu plastik ambalaj ve atık yönetimine odaklanmaktadır.

Raporlanan hedef metrikleri arasında en yaygın olarak, tek kullanımlık plastik ürünlerin ortadan kaldırılması (%21) ve kullanılan ve/veya üretilen plastik ambalajın toplam ağırlığının azaltılması (%16) metrikleri sıralanmıştır.

4- Raporlama yapan şirketlerin plastik ambalajların döngüsellikliğini artırmak adına yaptığı çalışmalar ihtiyaç duyulan iyileştirme için yetersizdir.

2023 yılında, yanıt veren şirketlerin %14'ü, plastik ürünlerin/bileşenlerin üretiminde fosil bazlı malzemelere olan bağımlılıklarını vurgulayarak ham madde bileşimlerinin çoğunlukla fosil bazlı içerikten oluştuğunu belirtmiştir. Öte yandan, şirketlerin %21'i, plastik ambalajlarının teknik olarak geri dönüştürülebilir olarak sınıflandırıldığını raporlamıştır. Ancak, sadece %9'u ambalajlarının yeniden kullanılabilir olduğunu bildirirken, diğer %9'u ambalajlarının hem pratikte hem de ölçekte geri dönüştürülebilir olduğunu raporlamıştır.